

Program Höst 2018

Naturskydds föreningen

Bra miljöval
bevakar
åt dig

Lerum Floda Stenkullen Gråbo Sjövik Tollered Olofstorp

c/o Olov Holmstrand Torphagebacken 11 • 443 38 LERUM

Besök vår hemsida
<http://lerum.naturskyddsforeningen.se>

Lilla Gettjärnet 180624 Bild: Olov Holmstrand

Natur och miljöfrågor inför valet 9 september

Den 9 september är det val till politiska församlingar lokalt, regionalt och på riksnivå. Opinionsundersökningar före sommaren visade att frågor om klimat och miljö då ansågs vara viktiga, men inte viktigast. Kanske den extrema sommaren har ökat medvetenheten om att mänskligheten har mycket kort tid på sig för att rädda framtiden från klimatkollaps och därmed kraftigt försämrade livsvillkor på jorden.

Lerums Naturskyddsförening ställde före sommaren ett antal frågor till partierna i Lerum. Sju partier svarade, dock inte Liberalerna, vilket vi beklagar. De fullständiga svaren redovisas längre fram i programbladet. Här görs en kort summerande sammanställning. Det är viktigt att framhålla att Naturskyddsföreningen är partipolitiskt neutral och därför inte rekommenderar något enskilt parti.

De sju svarande partierna står fast vid att Lerum ska vara ledande miljökommun 2025, men M framhåller att miljövisionen inte innebär ett mätbart mål. De sju partierna framför varierande förslag på vad som redan görs och bör göras, i några fall med hänvisning till den globala situationen, men utan att antyda att det egentligen krävs inskränkningar i vårt nuvarande sätt att leva. KD och MP önskar samarbete med Naturskyddsföreningen. På frågan om buller och trafik ska minska svarar alla utom KD att bullret ska minska. KD svarar: "Vi har nog inte uppfattat att detta är ett direkt problem i vår kommun." Inget av partierna anser att trafiken ska minska. Istället lämnas förslag om bland annat stimulans av andra trafikslag och omläggningar av trafiken. MP och C vill ha sänkt väghastighet.

På frågan om Lerums mål för 1-1,5 % årlig befolkningstillväxt är rimlig svarar de flesta partierna oreserverat ja. V svarar "Över tid är 1 – 1,5 % nog för högt" och SD svarar nej. Svaren på vilka nya områden som ska tas i anspråk för den ökande befolkningen spretar från utpekande av tätorterna (S, C, V och MP) till hänvisning till översiktsplanen (M) och "jämn fördelning" (KD). C vill ha strandnära byggande med minskat strandskydd. SD vill ha mer långsiktighet och hållbarhet, vilket kan framstå som motsägelsefullt med hänsyn till partiets klimatskepsis.

De svarande partierna utom M anser oreserverat att grönstrukturen ska beaktas speciellt i planarbetet. M svarar dock "både ja och nej" och förtydligar att grönstrukturen inte ska ha någon särskild ställning. De flesta partierna framhåller betydelsen i planarbetet. S förtydligar med riktlinjer för detaljplaner, säkrande av tätortsnära skogsnatur och Växtrums pedagogiska betydelse. C framhåller anläggande av våtmarker.

De svarande partierna utom M och C anser att byggandet utom plan ska minska eller att byggandet i första hand ska ske inom detaljplaner. M anser "Byggnation utom plan kan vara acceptabel. Det är alltså svårt att bedöma om det skall minska eller upphöra helt." C ser positivt på byggande utom plan.

De sju svarande partierna anser att jordbruksmark och värdefulla naturområden ska skyddas generellt, men S anser att viss jordbruksmark som ligger nära kollektivtrafikstråk kan vara hållbarare att användas för bostadsändamål.

De sju svarande partierna är i varierande grad positiva till att alla skolor och förskolor ska ha tillgång till pedagogisk närnatur. Hänsyn ska tas i planeringen. KD framhåller betydelsen av natur, klimat och miljö i integrationen för människor med varierande bakgrund. C vill inte detaljstyra tillgången.

Olov Holmstrand, ordförande i Lerums Naturskyddsförening

Styrelseledamöter och kontaktpersoner

Styrelse

Olov Holmstrand	ordförande	105 87
E-post: olle.holmstrand@telia.com		
Stefan Larsson	vice ordf.	134 53
Bo Nilsson	sekreterare	146 35
Dan Skarpsjö	kassör	237 50
Lars-Erik Karlsson		314 59
Kjell Hansson		444 80
Bertil Svensson		0709-519579
Catharina Pettersson		0705-972637

Suppleanter

Ingrid Ritola		031-7025645
Kenneth Lundin		172 83
Erika Tyrberg		422 12

Kontaktpersoner

Byggplaner	Olle Holmstrand	105 87
Säveån	Stefan Larsson	134 53
Fåglar	Hasse Österman	319 34

Handla Miljövänligt

	Catharina Pettersson	0705-972637
Klimat	Dan Skarpsjö	237 50
Botanik	Kjell Hansson	444 80
Landskap	Bertil Svensson	0709-519579
(skog, jordbruk och landskapsvård)		
Stensjön	Hans-Arne Olausson	152 75
Hemsidan	L O Stakeberg	423 65
Amfibieskydd	Kenneth Lundin	172 83
Fältbiologer	Vakant	
Natursnokar	Erika Tyrberg	422 12
Medlemmar	Olov Holmstrand	105 87
Program	Ingrid Ritola	031-7025645

Valberedning

Sven Borei (Sammank.)		10987
Maria Åsberg		0702-360242

Revisorer

Sven Liljebjörn		134 51
Sven-Erik Grönqvist		227 85

Revisorsuppleant

Eva Dahllöv		425 77
Pia Hansen		185 59

Programredaktör

Dan Skarpsjö		237 50
--------------	--	--------

Aktiviteter (Sammanfattning)

September

- Sön 9 sep Natursnokar Barnfestival
- Sön 16 sep Sträckfågelmorgon Hjällsnäs
- Sön 16 sep Natur o Kultur Floda-Oryd
- Sön 23 sep Natursnokar i Skogen
- Sön 30 sep Vandring Stora Gettjärnet

Oktober

- Ons 3 okt Vandring i Härskogen
- Sön 7 okt Vandring vid Stora Lövsjön
- Sön 7 okt Fågelutflykt Hallandskusten
- Lör 13 okt Landskapsvård Stensjön
- Tis 16 okt Vatten och Klimat
- Lör 20 okt Landskapsvård Stensjön
- Sön 21 okt Natursnokarnas Vinteraktiv.
- Sön 21 okt Vattentäktsvandring
- Sön 21 okt Kulturvandring Tollered
- Sön 28 okt Långvandring i Härskogen

November

- Ons 7 nov Vandring i Vättlefjäll
- Tors 8 nov Öppet hus Fågelgruppen
- Sön 11 nov Höstvandring
- Sön 25 nov Vandring Häcksjön runt

December

- Sön 2 dec Natursnokarna 1:a Advent
- Tors 6 dec Glöggafton fågelgruppen

Januari

- Tors 10 jan Vägen till Samarkand
- Sön 13 jan Sjöfågelräkningen 2019

Mars

Mån 11 mars Årsmöte

- Mer information kommer i vårprogrammet
- Boka in kvällen redan nu

Bankgiro: 252-1102

Resp. författare svarar för sitt innehåll

Naturskyddsföreningens Höstprogram 2018

September

Sön 9 sep Natursnokarna på Barnfestivalen Nääs
Vi besöker barnfestivalen och ser vad vi kan hitta på. Troligen blir det maskrace och kanske lite hävning i sjön. <https://www.facebook.com/barnfestivalen/>.
Plats Nääs slott kl 11-16.
Kontakt: Natursnokarnas Facebooksida:<https://www.facebook.com/groups/168959473184910/?fref=ts>
Mail: natursnokarna.lerum@gmail.com
Mobil: 0730-30 12 03

Sön 16 sep Sträckfågelmorgon på Hjällsnäs
Per och/eller Jon Håkansson kommer att vänta på oss vid Gråbo modellflygplats, som heter Backlanda. Den ligger inte långt från Hjällsnäsviken. De berättar vilka fåglar som sträcker mellan 07:00 och 10:00. Kläder efter väder/värmande fika medtages.
Frågor Per 175 94 eller 0705-89 59 52.

Sön 16 sep Natur-och kulturvandring Floda –Oryd
Lars-Erik Karlsson gör en trevlig vandring med dramatisk lövskogsterräng, kulturhistoria i Oryd och kanske fornminnena vid ån. Grova skor eller stövlar och matsäck. Samling vid Skallsjö församlingshem 10:00.
Frågor Lars-Erik 314 59.
Samarr. SNF Lerum och Skallsjö Hembygdsförening.

Sön 23 sep Natursnokarna i skogen
Hur många arter kan vi lära oss på en dag? Vi har olika sätt att lära oss arter, och testar oss mot slutet för att se om de sitter. Vi visar upp och pratar om Naturfalken. Vårt nya artkunskapsmärke som vi kanske kommer kunna ta till våren. Ta med fika, men vi kommer INTE ha brasa. <https://goo.gl/maps/YHFjhRDzBUo>. Kl. 11-13.
Plats: Elljusspåret i Gråbo.
Kontakt: Natursnokarnas Facebooksida:<https://www.facebook.com/groups/168959473184910/?fref=ts>
Mail: natursnokarna.lerum@gmail.com

Sön 30 sep Naturvandring Stora Gettjärnet
Stora Gettjärnet ligger i Alefjäll norr om Gråbo. Se närmare beskrivning i programbladet. Vandring ca 4 km mest på liten väg och små stigar, några kortare avsnitt i ganska lättgången terräng, smäkuperat. Stövlar eller kängor på fötterna och fika.
Kanske har svampen kommit. Se separat beskrivning i programbladet. Beräknad tid för själva vandringen ca 2,5 timmar. Samling Mjörnbotoiget mitt emot Parasollen i Gråbo 10:00 för samäkning.
Frågor Olle 105 87.

Oktober

Ons 3 okt Vandring i Härskogsområdet
Vandring cirka 5 km på stigar och skogsvägar i området mellan Öxsjön och Stora Härsjön. På vandringen passerar vi Bävsvörjyds gård som är en fint bevarad gård med betesdjur, som går ute hela året. Vi är ute cirka 3 tim. Ta med matsäck för en rast. Samling: Aspens station 10:00.
Frågor Barbro Andreasson 0760-26 77 27.
Samarr STF Lerum-Partille.

Sön 7 okt Vandring vid Stora Lövsjön
Vi startar vid spårcentralen i Aggetorp och går ca 13 km på lättgånga skogsvägar och stigar. Vi passerar Lövsjöarna, Långsjön, Alsjön och Kroksjön och passar på att njuta av höstfärgerna i naturen. Stövlar eller vandringkängor rek. Vi är ute ca 5 tim. Ta med matsäck för två raster Samling 10:00 vid Mjörnbotoiget, Gråbo, för samäkning.
Frågor Maud Eklöf 0702-68 39 08.
Arr STF Lerum-Partille.

Sön 7 okt Fågelutflykt Hallandskusten
Vi samlas vid Lidls parkering 8:00 för samäkning. Vi drar söderut och räknar med att behöva två matsäckspausar. Inställes vid dåligt väder.
Frågor Hasse tel. 0702-91 81 71.

Lör 13 okt Landskapsvård Stensjön

Markerna runt Stensjön har betats, men det finns fortfarande lite annat som behöver skötas om. Ta med busksax eller yxa om du har, eller kom som du är och hjälp till med det som behövs. Ta med fika. Hans-Arne Olausson väntar på oss vid parkeringen innan Floda station för samåkning 10.00.

Frågor Hans-Arne 152 75.

Tis 16 okt Vatten och klimat

Var den gånga sommaren och vattenbristen beviset för att Jorden klimat har förändrats? Om Lerums vattenförsörjning och möjligheterna att använda grusgropen i Gråbo. Föredrag av Olov Holmstrand och diskussion om dessa avgörande framtidsfrågor. Se separat artikel i programbladet. Tingshuset i Lerum 18.30. Fika serveras.

Frågor Olle 105 87.

Lör 20 okt Landskapsvård Stensjön

Se information 13 okt.

Sön 21 okt Natursnokarnas vinterstrategier

Vi leker och lär oss om djurens olika strategier för att överleva vintern. Mycket rörelse och bus för att bekräfta kunskap. Ta med fika, vi kommer ha brasa. Kl. 11-13. Plats: Hulan, Bokskogen. Vi möts på parkeringen <https://goo.gl/maps/YacJQn8djHA2>.

Kontakt Natursnokarnas Facebooksida: <https://www.facebook.com/groups/168959473184910/?fref=ts>

Mail: natursnokarna.lerum@gmail.com

Mobil: 0730-30 12 03.

Söndag 21 okt

Vattentäktsvandring runt Lerums vattenverk

Uppföljning av informationsmötet 16 okt. Vi promenar från Aspens station längs Kolborydsvägen upp till Öxsjön och Stora Stamsjön som vattenverket tar vatten ifrån.

Därefter ned via Kolborydsdämnet där Långa Stamsjön rinner ut i Alebäcken. Längd ca 9 km, tid ca 3 timmar inkl. fikarast. Påverkan av Lerums vattenuttag på dessa sjöar och Alebäcken tittar vi på under vandringen. Kläder efter väder. Samling 10.00 vid Aspens Station. Information Stefan Larsson 0727-00 59 64.

Sön 21 okt Kulturvandring i Tollered

Vi börjar med ett besök i Sveriges första vattenkraftverk. Därefter går vi genom Tollered upp till Torskabotten. Under vandringen följer vi vattnet som släppts på för att rinna ner till kraftverket. Ta med matsäck för en rast utomhus vid Torskabotten innan vi går tillbaka till byn. www.toekmuseum.se. Samling: Kraftverket i Tollered 10.00.

För mer information och anmälan Gunnel Ragnhult, 0736-60 51 94. Senaste datum för anmälan 05/10. Arr STF Lerum-Partille.

Sön 28 okt Långvandring i Härskogen

Vi vandrar runt Stora Härsjön, ca 15 km – ca 5 tim, i något kuperad terräng. Kängor eller stövlar rek. Ta med matsäck för två raster. Samling: Lerums station, uppgången från pendeltågen 10:00.

Frågor Jörg Rückert 031-26 80 55, 0706-15 80 55. Arr STF Lerum-Partille.

November

Ons 7 nov Vandring i Vättlefjäll

Vi vandrar på små och stora stigar i Vättlefjäll med utgångspunkt från Björnsjöås. Vi kommer att gå förbi Trollsjön och Lysevattnet. Naturen är varierad med gammal jordbruksmark, betesmarker och mera vild natur. Vandringen blir ca 7 km – ca 3 tim.

Vandrarkängor eller kraftiga promenadskor. Ta med matsäck för en rast. www.kulturmarkgoteborg.se/bjorsjoas. Samling Lerums station, uppgången från pendeltågen 10:00.

Frågor. Gunnel Ragnhult 0736-60 51 94.

Arr STF Lerum-Partille.

Tors 8 nov Öppet hus fågelgruppen

Öppet hus har vi som vanligt. Per Leyton kommer att visa bilder från prärien och ett besök i Yellowstone National Park. Medtag kopp om Du vill ha kaffe. Vi träffas i Aspenäskyrkan 19:00.

Sön 11 nov Höstvandring

Vi gör en vandring i senhösttid efter Aspens sluttningar och ser vad naturen har att bjuda på. Kängor/stövlar på och fika i ryggsäcken så träffas vi vid Aspens hållplats 10.00.

Frågor Bo Nilsson 0705-31 46 35.

Sön 25 nov Vandring Häcksjön runt

Höstvandring i något kuperad terräng runt Häcksjön och upp till Tösjön, ca 10 km - ca 3 tim. Kängor eller stövlar rek. Ta med matsäck för en rast. Samling: Scoutgården, Riddarstensvägen 10.00.

Frågor. Jörg Rückert, 031-26 80 55, 0706-15 80 55. Arr STF Lerum-Partille.

December

Sön 2 dec Natursnokarnas Första Advent

Vi har vårt traditionella adventssnokande. Aktivitet lite efter väder. Kl. 11-13 Plats: Torskabotten Badplats Tollered <https://goo.gl/maps/MLsVB9gEohT2>.

Kontakt Natursnokarnas Facebooksida <https://www.facebook.com/groups/168959473184910/?fref=ts>

Mail:natursnokarna.lerum@gmail.com

Mobil: 0730-30 12 03.

Tors 6 dec Glöggafton fågelgruppen

Vi smakar på glöggen och berättar vad vi sett sedan sist. Sedan får vi höra Katrin Karnblad berätta om sin resa till Varanger. Glöm inte koppen. Vi träffas i Aspenäskyrkan 19:00.

Januari

Tors 10 jan Vägen till Samarkand

Håkan Bergström visar bilder och berättar om dagens Uzbekistan. Kaffe serveras. Skallsjö Församlingshem kl.19:00.

Frågor Håkan tel.348 74.

Sön 13 jan Sjöfågelräkningen 2019

Vi ger inte upp, nu ses vi för 51 gången! Samling vid Floda Station (vid sjön) 9.00, för att genomföra sjöfågelinventeringen under Hasses ledning.

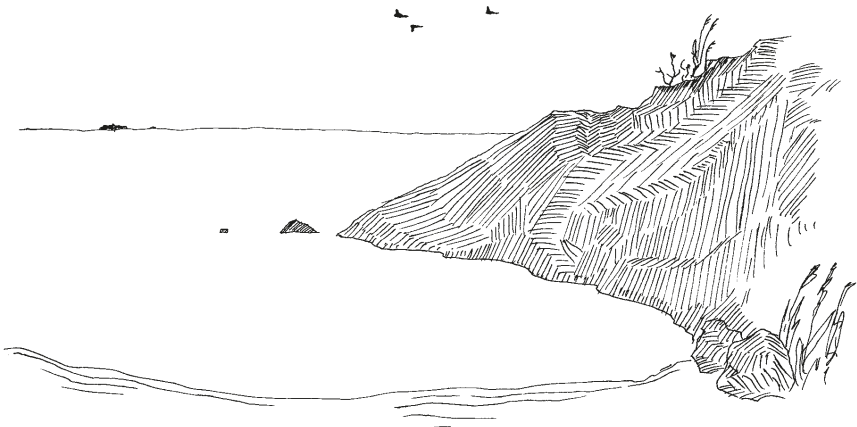
Frågor: Hasse tel. 0702-91 8171.

Mån 11 mars Årsmöte

Mån 11 mars Årsmöte

Mer information om årsmötet kommer i vårprogrammet, men boka kvällen redan nu!

Vi samarbetar med:
Studie
främjandet

Svar på frågor inför valet 9 september

Lerums Naturskyddsförening sände i början av juni 2018 frågor till alla partier som är representerade i nuvarande kommunfullmäktige. Påminnelse sändes i början av augusti. Frågorna gällde förhållanden som vi i styrelsen för LNF anser vara av speciellt intresse från natur- och miljösynpunkt i Lerums kommun.

Frågorna och svaren redovisas här utan andra ändringar än viss formatredigering och utan kommentarer. Vi vill tacka partierna för arbetet med svaren. Alla utom Liberalerna har svarat. Vi hoppas att partierna i sin tur uppskattar föreningens engagemang med att formulera frågorna och redovisa svaren.

Socialdemokraterna (S)

Moderaterna (M)

Kristdemokraterna (KD)

Centerpartiet (C)

Vänsterpartiet (V)

Miljöpartiet (MP)

Sverigedemokraterna (SD)

1. Lerum ledande miljökommun

Bakgrund: . Enligt fullmäktigebeslut i november 2009 ska Lerum bli Sveriges ledande miljökommun år 2025 och kännetecknas av hållbarhet, kreativitet och inflytande. Det ser ut att bli svårt att uppfylla beslutet.

1.1 Ska beslutet upphävas?

(S): Nej. Vi socialdemokrater inser att vi MÅSTE skapa en ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbar värld.

(M): Nej.

(KD): Nej.

(

C): Vi tycker att det är viktigt att fortsätta sträva mot målet att bli Sveriges ledande miljökommun även om det är en bit kvar till det. Både politiker och kommunens tjänstemän måste se till att alltid ha med sig ledorden hållbarhet, kreativitet och inflytande i alla frågor, långsiktiga såväl som kortsiktiga.

(V): Nej.

(MP): Nej, beslutet ska inte upphävas.

(SD): Nej.

1.2 Vad ska göras om svaret på första frågan är nej?

(S): Åtgärder för giftfri vardag, biologisk mångfald och klimat är prioriterade. Vi skall få bort alla farliga kemikalier i kommunens olika verksamheter. Farliga kemikalier i vår närmiljö innebär en stor hälsofara och ett hot mot vår miljö. Inte minst viktigt är att minska miljö- och hälsoriskerna i barnens offentliga miljöer. Vi kommer fortsätta öka andelen ekologiskt odlad mat som kommunen serverar. Vi vill främja ekologisk och lokal livsmedelsproduktion.

Klimatkrisen är kanske mänsklighetens svåraste utmaning. Vi Socialdemokrater har satt upp ett mål att vi skall bli världens första fossilfria land. Som en del i att skapa ett fossilfritt Lerum, vill vi planera så att fler kan använda kollektivtrafik eller använda cykel som transportmedel. Under nuvarande mandatperiod har vi infört gratis kollektivtrafik för pensionärer och gratis kollektivtrafik för ungdomar under sommarlov.

Vi har ställt oss bakom initiativet fossilfritt Sverige. Vi har börjat göra den kommunala fordonsflottan fossilfri genom att satsa på elbilar och gasbilar. Med nya laddstationer underlättar vi för företagare och invånare att göra detsamma. I maj 2018 utsågs Lerums kommun till årets elbilskommun.

För oss är det självklart att bostadsbyggandet är energismart och ekologiskt hållbart. Vi är positiva till att bygga i trä som en del i att uppfylla klimatstrategin. Bostadsbyggandet ska också bidra till social hållbarhet och motverka segregation.

Som en del i att skapa ett fossilfritt Lerum vill vi utveckla gröna jobb genom att stimulera innovationer för fossilfria varor, material och drivmedel från de gröna näringarna. Vi vill skapa nya jobb i den cirkulära ekonomin genom att ställa om produktionen och göra det möjligt att efterfråga de produkterna.

Vi ska ta vara på energin i allt det biologiska avfall vi producerar för rötning till biogas. Ekosystemtjänster. Vi ser dessutom en pågående global kris för den biologiska mångfalden, där en av de största artutrotningarna i planetens historia pågår. Nätet av arter som bygger våra ekosystem är förutsättningen för vår existens eftersom de producerar all vår mat, allt vårt rena vatten och allt det syre vi andas.

Genom bättre och mer omfattande krav vid kommunens upphandlingar kan vi främja social och ekologisk hållbarhet och även främja lokal livsmedelsproduktion.

(M): Först och främst tror jag att det är viktigt att påtala att "Sveriges ledande miljökommun" är en vision. Det betyder att vi skall jobba utifrån vår vision och att visionen skall genomsyra de beslut vi tar. Påståendet att det blir svårt att uppfylla beslutet anser jag därför vara felaktigt under premissen att besluten vi tar faktiskt genomsyras av visionen. Hade visionen däremot varit ett mätbart mål hade påståendet däremot varit mer konkret.

Med detta sagt anser jag att visionen på det stora hela är en bra vision. Vi lever på ett jordklot som inte klarar av vårt allt för ohållbara sätt att leva samtidigt som vi ser att vårt samhälle lämnar mycket att önska när det kommer till den sociala hållbarheten.

(KD): Vi måste mer aktivt i varje fråga, inom varje sektor på kommunen och även på individnivå få alla att förstå vikten av att tänka miljösmart. Vi måste se till att erbjuda allmänna seminarier med olika "duktiga" och kunniga föreläsare inom området. Ett exempelvis skulle kunna vara Johan Rockström.

Vi kan också ha träffar med invånare, politiker och tjänstemän, där vi tillsammans hittar olika lösningar för att nå vårt mål. Er förening har ju massor av kunskap och skulle ju också vara en fantastisk samverkanspart.

(C): Vidta åtgärder som gör det "lätt att göra rätt". Vi behöver ha bättre gång- och cykelstråk mellan kommunerna och kommundelarna till exempel Aspen – Jonsered, Gråbo – Floda och Lilla Nääs – Ingared(Alingsås).

Likaså förbättrad tågtrafik där en tunnel norr om Aspen bör prioriteras. Vi vill ha mer närodat i skolköken istället för fokusering på ekologiskt. Bygga en ny återvinningscentral med återbruk i Stenkullen. Fastighetsnära sophämtning med en möjlighet till att bli av med mer fraktioner i sopkärlen.

(V): Kommunen måste fokusera och arbeta mycket målmedvetet med frågan. Viktigt att Lerum medverkar till att de nationella miljömålen uppfylls.

(MP): Fortsätta konstruktiva satsningar. Analysera och vara öppna för dialoger om möjliga utmaningar. Vi tar gärna emot tips – från Naturskyddsföreningen!

(SD): Målet är viktigt men vi måste ändra tillvägagångssätt. Vi måste bli av med symbolpolitik och rikta in oss på det som har en hög verkningsgrad. Vi vill se ett småskaligt och naturnära samhälle, där vi värnar om vår biologiska mångfald i både växter och djur samt visar ödmjukhet inför hur vi brukar naturresurser, så det sker på ett omsorgsfullt och långsiktigt hållbart sätt. På det sättet kan vi vara ledande inom miljö utan att försaka andra områden.

2. Buller och trafik

Bakgrund: . *Många invånare i Lerums kommun klagar på buller, sannolikt mest från trafik. Samtidigt ökar trafiken, vilket leder till mer buller och ökande luftutsläpp.*

2.1 Ska bullret och trafiken minskas?

(S): Bullret skall minska och trafiken skall bli fossilfri.

(M): Både ja och nej.

(KD): Vi har nog inte uppfattat att detta är ett direkt problem i vår kommun.

(C): Ja.

(V): Ja.

(MP): Bullret måste minskas. Trafiken är till stor del en riks- och i viss mån även regional fråga. Gäller särskilt E 20 som skär genom kommunen.

(SD): Ja

2.2 Vad ska göras om svaret på fråga 2.1 är ja?

(S): Genom att stimulera elfordon och vanliga cyklar genom utbyggnad av laddstationer och cykelvägar minskar bullret. Genom att bygga bostäder utmed kollektivtrafikstråken minskar behovet för många människor att använda bil. I budgeten för 2019 finns investeringspengar för fortsatt utbyggnad av bullerskydd.

(M): Moderaterna vill att andelen bullerutsatta skall minska i vår kommun. Detta bland annat genom

bullerreducerande åtgärder så som bullerplank då det behövs. Moderaternas utgångspunkt i trafikpolitiken är att det är resenärerna själva som skall få bestämma vilket fordon de väljer att använda sig för att transportera sig. Moderaterna säger därför nej till att reglera biltrafiken i Lerums kommun i form av bilfria zoner, färre parkeringsplatser och allmänt bil-fientliga åtgärder

(KD): Inget svar.

(C): Tyst asfalt, sänkt hastighet på motorvägen och fler bullerplank (en eventuell bygglovsreducering). Gällande tågen vill vi att gods- och fjärtrafiken lokaliseras i ny sträckning utanför tätorterna i en tunnel.

(V): Långsiktigt arbete med att öka andelen kollektivtrafikresor. Fysiska åtgärder som bullerplank, skyddande ny byggnation, omlokalisering av trafikleder.

(MP): Åtgärder för bullerminskning kan vara plank och vallar m m. Man kan försöka få till stånd hastighetssänkning, 40 km/tim i de mest centrala delarna.

(SD): Vi vill se över möjligheterna att flytta tungtrafik ifrån vissa av våra vägar i kommunen och förlägga den på vägar som är mer anpassade efter tung trafik.

3. Tillväxt

Bakgrund: . I Lerums kommun planeras befolkningstillväxten vara 1–1,5% per år. Redan med 1% skulle folkmängden år 2055 vara 60 000. Idag är den drygt 40 000.

3.1 Är den nuvarande tillväxten rimlig på sikt?

(S): Ja. Vi är en del av göteborgsområdet som ständigt växer. Det är en del i samhällsutvecklingen och Lerum måste, som en del i göteborgsområdet, ta ansvar för att ge människor bostäder. Med en tillväxt på 1– 1,5% klarar vi utbyggnaden av den infrastruktur som behövs.

(M): Ja.

(KD): Ja.

(C): Ja.

(V): Över tid är 1 – 1,5% nog för högt.

(MP): Ja! Vi måste ta vårt ansvar för befolkningstillväxten i landet.

(SD): Nej.

3.2 Vilka områden ska tas i anspråk för 50 % fler invånare om svaret på fråga 3.1 är ja?

(S): Förtätning av kommunens olika centra i kommundelarna. I varje kommundel finns områden där detaljplaner är nästan klara, detaljplaner som är på gång eller finns med i långtids-planeringen ex. Aspedalen, Tollered, fortsatt byggande i Gråbo centrum, Södra Floda.

(M): Kommunen jobbar just nu med att plocka fram en ny översiktsplan. Vilka områden som ska tas i anspråk för detta får kommunens nya översiktsplan peka ut.

(KD): Här måste vi titta på hela Lerums kommun och låta det bli en jämn fördelning.

(C): Centerpartiet vill förtäta i våra tätorter men behöver då bygga mer på höjden, för vi kommer behöva ha kvar våra gröna lungor. Vi ser även möjligheter med sammanhållen bebyggelse utanför tätorterna och byggnation utefter kollektivtrafikstråken. Möjligheter ska finnas i vissa områden att bygga mer strandnära men självklart med en fredad strandlinje. I vissa områden är det upp mot 300 m, detta tycker vi är ohållbart.

(V): I första hand ska befintliga tätorter förtätas.

(MP): Jordbruksmark skall bevaras. I första hand bör de olika tätorterna i kommunen exploateras, d v s Lerum, Stenkullen, Floda, Tollered, Gråbo och Sjövik.

(SD): Vi vill ha en mer småskalig, levande och naturnära infrastruktur. Vi vill se en kommun som präglas av långsiktighet och hållbarhet. Stadsplanering och arkitektur måste vara anpassade efter människors behov och till vad vi vet om den mänskliga naturen.

Detta innebär bland annat att vi bör sträva efter att bygga miljöer som beaktar det mänskliga behovet av social samvaro, närhet till naturen, skönhet och symmetri.

Vi anser också att platsens och invånarnas historia och identitet ska bejakas. Därför anser vi att denna tillväxt är orimlig, då den inte bara trycker undan naturen utan även försämrar kommunens invånares livskvalitet.

4. Grönstruktur i den nya översiktsplanen

Bakgrund: . *Nytt naturvårdsprogram och ny översiktsplan för Lerums kommun håller på att tas fram. Grönstrukturen i planeringen uppmärksammas alltmera av en rad hållbarhetsskäl.*

4.1 Ska grönstrukturen beaktas speciellt i planarbetet?

(S): Ja. Den frågan har vi drivit hela 2000-talet.

(M): Både ja och nej.

(KD): Ja, det är rimligt att aktivt ha med detta i en planering för framtidens byggande.

(C): Ja.

(V): Ja.

(MP): Ja.

(SD): Ja.

4.2 Om svaret på fråga 4.1 är ja, hur ska detta ske?

(S): Genom att den nya översiktsplanen och det nya naturvårdsprogrammet ger tydliga riktlinjer för de som skall arbeta fram detaljplaner. Vi vill ha en plan för hur kommunen genom inköp, markbyte eller på annat sätt

säkras så att tätortsnära skogsnatur inte kalavverkas eller på annat sätt hindrar invånarnas möjligheter att få naturupplevelser och välbefinnande i tätortsnära natur. Det är en del i arbetet med folkhälsa. Kommunens skogsmark ska skötas på ett modernt ekologiskt sätt.

Växtrum är ju en del i grönstrukturarbetet och blir en del i medvetandegöra oss invånare hur viktigt det gröna är. Som bevis på att Lerum lyft detta vann vi 2018 priset som "Årets samhällsbyggare". Juryns motivering: Genom att tänka utanför ramarna, uppmana till kreativitet och väcka ideella krafter till liv har årets vinnare hittat ett eget sätt att utveckla samhället till det bättre – och till det grönare. Vinnaren visar hur lite jord under naglarna kan ge en kommun utrymme att växa och skapa gemensamma gröna oaser på ett helt nytt sätt.

(M): Grönstrukturen skall absolut tas i hänsyn till i planarbetet. Grönstrukturen skall dock inte ha någon särskild särställning.

(KD): Detta får arbetas fram, parallellt med arbete med översiktsplanen. Det är rimligt att våra tjänstemän får komma med olika förslag.

(C): Varje område behöver både grönt och blått, att ha närheten till naturen är något som är väldigt angeläget för Centerpartiet. Vi ser att anläggning av våtmarker är prioriterat, då detta har positiv inverkan med kväveupptag och vattenförsörjning.

(V): Tankarna kring grönstrukturer ska redovisas i planen. Viktigt att skötsel och underhåll av grönstrukturer lyfts fram, förvaltningsplan.

(MP): Genom att klart definiera i nya ÖP vad som avses.

(SD): Genom att jobba på ett konservativt (dvs eftertänksamt, varsamt och långsiktigt) sätt med det nya naturvårdsprogrammet och den nya översiktsplanen, istället för att leta nya spektakulära och kontraproduktiva politiska "quick-fix" så landar grönstrukturen naturligt i arbetet.

5. Byggnad utom plan

Bakgrund: *. Enligt uppgift sker en betydande del av byggandet i Lerums kommun i områden utanför detaljplaner, bland annat på jordbruksmark och i värdefulla naturområden.*

5.1 Borde byggandet utom plan minska eller upphöra helt?

(S): Minska.

(M): Byggnation utom plan kan vara acceptabel. Det är alltså svårt att bedöma om det skall minska eller upphöra helt.

(KD): I första hand skall vi bygga inom detaljplan.

(C): Det är PBL som styr möjlighet till byggnation utanför planlagt område. Vi som parti ser positivt på att det ska finnas möjlighet till byggnation utanför planlagt område. Produktiv jordbruksmark och värdefulla naturområden vill vi självklart värna om.

(V): Vid byggande utanför plan måste skyddet av jordbruksmark och värdefull natur noga beaktas.

(MP): En hel del byggs i områden utan detaljplaner. Men det stämmer inte att det sker betydande byggnation på jordbruksmark och i värdefulla naturområden. Just den typen av byggnationer har MP försökt att avstyra. Om vi lyckas få fram fler detaljplaner för småhus så kan byggande utom plan minska. Orimligt att helt förbjuda.

(SD): Ja.

5.2 Ska jordbruksmark och värdefulla naturområden skyddas generellt?

(S): Ja. Jordbruksmarken behöver vi/kommer vi att behöva för matproduktion. För att försörja befolkningen på 1 km² storstadsyta krävs 50 km² åkermark. I regeringens landsbygdsproposition skall vi ha minst 50 % självförsörjningsgrad snabbt.

På sikt skall vi ha 80 % självförsörjningsgrad. Det finns också en viktig trend idag i storstadsområden att utnyttja små odlingsområden och även att skapa nya små odlingsområden. Den skall vi naturligtvis stödja. Sedan är inte frågan helt ja eller nej. Ex. kan viss jordbruksmark som ligger nära kollektivtrafikstråk vara hållbarare att användas för bostadsändamål.

(M): Moderaterna anser att det är viktigt att skydda jordbruksmark och värdefulla naturområden.

(KD): Ja, generellt skall dessa områden skyddas.

(C): Produktiv jordbruksmark och värdefulla naturområden behöver värnas.

(V): Ja.

(MP): Ja. Det sker redan.

(SD): Ja, det är det enkla svaret på båda frågorna. Vi måste lyfta fram och skydda jordbruksmark och värdefulla naturområden på ett bättre sätt än vad som görs idag.

6. Pedagogisk närnatur

Bakgrund: . *Om vi ska kunna främja en hållbar framtid måste barn och ungdomar få förståelse för naturen, få känsla för vad vi ska vara rädda om. Det är sällan långt till grönområden vid kommunens skolor och förskolor.*

6.1 Ska alla skolor och förskolor ha tillgång till pedagogisk närnatur?

(S): Det är naturligtvis önskvärt.

(M): Moderaterna anser att det är positivt med tillgång till pedagogisk närnatur.

(KD): Ja, det är ju önskvärt men om inte i direkt närhet, låta det ingå i utbildningen att ta sig exempelvis till vårt naturreservat.

(C): I största möjliga mån, ja.

(V): Ja.

(MP): Önskvärt.

(SD): Ja.

6.2 Om svaret på fråga 6.1 är ja, hur ska detta styras i planeringen?

(S): Förskolornas och grundskolornas behov av närnatur måste styras via detaljplanerna.

(M): Inget svar.

(KD): Det skall ingå i skolans naturliga lärande och där ser vi gärna att Lerums kommun är en öppen kommun för människor som flytt från förtryck och förföljelse. Mötet mellan människor med olika bakgrund har gjort Lerum bättre och skapat en intressant och härlig mångfald till exempel anordnas temadagar någon gång per termin, där man tillsammans med lärare, barn och föräldrar arbetar med natur, klimat och miljö.

(C): Vi vill inte detaljstyra detta, då detta enkelt kan bli ett hinder vid anläggning av nya förskolor. Vi ser hellre sunt förnuft i vår planering istället för att lägga in "meter antal till närmaste grönområde".

(V): Exakt hur den pedagogiska närnaturen ska utformas är svårt att avgöra generellt, får anpassas till förutsättningarna. Närnatur behandlas i planarbetet.

(MP): Bör finnas med vid planeringen av nya skolor/förskolor.

(SD): Genom att prioritera småskaligheten i kommunen. Detta skall prioriteras in i planeringen.

Att handla miljövänligt

Uttrycket "handla miljövänligt" betyder två saker: dels att du tänker på miljön när du köper din mat, dina kläder och andra produkter som du behöver, dels att du agerar på ett sätt som skonar miljön. Låter det krångligt? Det är inte så svårt, det handlar om att du skaffar dig ett lämpligt förhållningssätt till det du gör och låter det bli en del av ditt sätt att leva.

Det du köper kan delas in i dagliga varor och sällanköpsvaror. Till dagligvaror hör framförallt mat. För att minimera miljöbelastningen, fundera över varifrån maten kommer. Är den producerad relativt nära så att transporterna minimeras? Om du vill bidra till att gifter inte sprids i naturen, välj produkter där du bedömer att bekämpningsmedel och antibiotika inte har använts. Och för att spara på resurser, köp inte mer än du och din familj kan äta upp. Dessutom slipper du då slänga mat som blivit dålig.

Andra varor som du köper kan ses som sällanköpsvaror, allt ifrån kläder och heminredning till verktyg och bilar. Dessa produkter har i regel en lång livslängd, som kan bli mycket längre om du vårdar och sköter om dem och att, när så behövs, du reparerar och lagar i stället för att kassera dem. Därigenom sparar du på Jordens resurser.

Naturskyddsföreningen kommer att ha en kampanj där fokus ligger på att vi ska inspirera och uppmuntra varandra till att ta hand om våra saker, kläder och möbler för att minska konsumtionen av nya prylar. Kampanjen pågår under vecka 40 som kallas Miljövänliga veckan och är tänkt att upprepas 2019 och 2020. På LNFs hemsida kommer du att få mer information om kampanjen.

Hur kan du genom ditt agerande skona miljön och spara på resurser? Den här varma och torra sommaren har vi alla fått erfara att vatten, som de flesta tar som en självklar tillgång, inte räcker till allt som vi är vana

vid. Vi har fått restriktioner i vattenanvändningen men också många tips på hur vi kan spara på vattnet. De tipsen är användbara även framöver. Ett bra tips är att alltid fylla tvätt- och diskmaskinen helt innan du startar den, det sparar även pengar åt dig genom minskad elförbrukning.

Bilbränsle i form av diesel och bensin är en ändlig resurs som ju också ger koldioxidutsläpp vid förbränning. Agera klokt när du kör bil: ta bilen för längre sträckor och cykel eller promenad när du inte ska så långt. Och håll hastighetsbegränsningarna, det sparar bränsle och leder till mindre buller. Buller från trafiken är ett stort problem i Lerums kommun. LNF medverkar i en ideell arbetsgrupp som arbetar för att förbättra boendemiljön i Lerums tätort med avseende på bullerstörningar från vägtrafik.

Slutligen, det är inte svårt eller jobbigt att handla miljövänligt. Det handlar om att tänka efter.

Catharina Pettersson

Tommy Blandin till minne

Naturen har förlorat en hängiven försvarare. Tommy Blandin var utöver mycket annat en av de mest framträdande företrädarna för Lerums Naturskyddsförening i första hand under sin tid som ordförande 1986 – 1996.

När Tommy aktivt kom in i föreningen innebar det en ungdomlig förnyelse och modernisering av naturskyddsarbetet med tydlig inriktning att påverka beslutsprocesser i konkreta frågor. Det ledde till stora framgångar i flera fall.

Tommys kanske största framgång var när han räddade Nääs allé från att ramponeras av en ny trafikplats, när E20 skulle byggas om till motorväg. Han lyckades med stöd av Lars-Erik Karlssons motförslag övertyga dåvarande Vägverket att det gick att bygga trafikplatsen utan att röra allén. Den lösningen fungerar bra och är ett bestående monument över Tommys okuvlighet. När en stor campingplats föreslogs i Kullahagen mellan Floda och Nääs engagerade Tommy flodaborna mot planerna med insändare och opinionsmöte. Campingplanerna stoppades och den värdefulla naturen i området är idag en del av naturreservatet Nääs ekhagar.

Tommy var även aktiv som styrelseledamot i Göteborgs biologiska förening, som är en stödförening till Göteborgs Naturhistoriska museum. Tommy arbetade ideellt i museets samlingar och arkiv och han var en länk i samverkan mellan föreningen och museet. Han var en av mycket få privatpersoner som gavs tillträde till samlingarna på detta sätt. Resultaten har presenterats i museets årsskrift.

Tommy var social och tog många kontakter. Han var alltid mycket rak och tydlig i sin argumentation för natur och miljö. En del ogillade detta, men det gjorde också att han blev allmänt känd, framför allt som framträdande företrädare för Naturskyddsföreningen.

Fortfarande 20 år efter hans tid som ordförande uppfattade en del att det var han som företrädde föreningen. Vi som sitter i den nuvarande styrelsen i Lerums Naturskyddsförening verkar fortfarande i Tommys anda och känner stor sorg och saknad över att han är borta.

Lerums Naturskyddsförening

Text: Olov Holmstrand Bild: Helene Wåhländer

Stora Gettjärnet, en undangömd skogssjö

Nordost om Gråbo på Alefjäll och nära gränsen till Ale kommun finns ett naturområde kring den lilla sjön Stora Gettjärnet. Skogen i området närmast runt sjön är av varierande ålder och sammansättning och är obetydligt påverkad av skogsbruk. Området har tveklöst kvaliteter att bli naturreservat, men Länsstyrelsen har än så länge varit kallsinnig till sådana förslag.

Stora Gettjärnet är ungefär 600 meter lång och 100 meter bred med mestadels fastmarksstränder, delvis klippor. Den är ganska grund med klart och fint vatten. Notblomster vid stranden bekräftar att så är fallet. Nära södra änden av Stora Gettjärnet ligger Lilla Gettjärnet, en idyllisk myrgöl med vita näckrosor och pors längs stränderna.

Utmed östra sidan av Stora Gettjärnet växer reslig, ca 100-årig barrblandskog. Längre norrut vidtar mycket mager hållmarkstallskog som är tillhåll för tjäder och har intressant svampflora, bland annat flera ovanliga taggsvampar. Skogen i den här östra och norra delen av området etablerades troligen efter en skogsbrand 1912. Väster om Stora Gettjärnet finns 40-årig tallskog, delvis med betydande inslag av björk på långsträckta bergsryggar med mycket tunnt jordtäckje. Mellan ryggarna finns blöta svackor med kraftiga tuvor av blåtåtel. I de mindre tuviga och öppna partierna växer klockgentiana. Hela området väster om sjön omfattades av en mycket kraftig skogsbrand 1974 och ger därför exempel på vad som kan komma efter en sådan omvälvande förändring.

Följ med på en vandring runt Stora Gettjärnet i denna tilltalande avrok av kommunen. Vandringen äger rum 30 september och kanske har regn då hunnit fukta marken, så att det finns svamp i skogen. Se närmare praktiska upplysningar i programöversikten!

Text och Bild: Olov Holmstrand

Vatten och klimat

Sommaren 2018 var extrem ifråga om långvarig värme och torka. Detta fick konsekvenser i form av omfattande skogsbränder, usla jordbruksskördar och vattenbrist i stora områden. I spåren på alla dessa problem har följt förnyade diskussioner om klimatförändringar. Var den gånga sommaren beviset för att Jordens klimat har förändrats?

Det är viktigt att skilja på klimat och väder. Därför kan sommaren 2018 vara en tillfällighet, eftersom väderförhållandena varierar kraftigt både under kortare och längre perioder. Men sommaren 2018 passar in i ett mönster. Jordens medeltemperatur har verkligen stigit med en grad, mera på våra nordliga breddgrader. Extrema väderhändelser har blivit vanligare. Koldioxidhalten i atmosfären är högre än under de senaste 800 000 åren. Tillförlitliga beräkningar visar att högre koldioxidhalt i atmosfären medför högre temperatur. Detta konstaterade nobelpristagaren Svante Arrhenius redan 1896.

Hittills har haven tagit upp en hel del av koldioxiden och värmen, men forskare varnar nu för att den dämpningen inte längre räcker. Istället finns en påtaglig risk för att bara en och en halv till två graders temperaturökning medför självförstärkande uppvärmningseffekter. Alltså att temperaturökningen skenar vidare utanför kontroll. Effekten kan bli att stora delar av Jorden blir obeboelig. Parisavtalets mål att begränsa temperaturökningen till två grader eller hellre en och en halv grad kanske är för högt satt. Samtidigt vet vi att avtalet troligen inte är möjligt att uppfylla, inte minst som följd av att åtskilliga människor, även ledare med stor makt, förnekar klimatpåverkan. Läget ser inte bra ut.

Vad har då detta att göra med förhållandena i Lerum? När det här skrivs råder skärpt bevattningsförbud, vilket innebär att all användning av dricksvatten till annat än mat, dryck och hygien ska undvikas. Invånare får exempelvis inte använda kommunalt dricksvatten för att vattna gräsmattor, rabatter eller annan växtlighet.

Det gäller även all bevattning med vattenkanna. Detta är bara tillfällig symptombehandling, men borde leda till mera varaktiga förändringar i vårt levnadssätt, inte bara ifråga om vattenanvändning.

De extrema väderförhållandena har visat på svagheter i vattenförsörjningen i Lerums kommun. Det finns inte tillräckliga marginaler i de sjöar och grundvattenmagasin som utnyttjas för dricksvattenförsörjningen. Någon egentlig reservvattentäkt finns inte. En hel del av den något yrvakna diskussionen har gällt utnyttjandet av den stora grusgropen i Gråbo, vilken är ett av Göteborgsregionens största grundvattenmagasin.

Under min verksamma tid som forskare och konsult ägnade jag huvuddelen åt vattenfrågor, framför allt grundvatten och inte minst förhållandena i Gråbo. I LNF:s programblad hösten 2017 skrev jag en del om detta och höll även ett föredrag i Gråbo 26 september 2017. Med hänsyn till förhållandena under sommaren 2018 tycker jag att det finns anledning att mera övergripande överväga Lerums vattenförsörjning i ett klimatperspektiv.

Ta del av information och diskussion om dessa avgörande framtidsfrågor 16 oktober i Tingshuset i Lerum. Se närmare praktiska upplysningar i programöversikten!

Text och Bild: Olov Holmstrand

Dramatisk blåmeshäckning

I den fågelholk med kamera, som vi haft några år och där tidigare nötväcka och blåmes häckat, hade vi tidigt besök av bägge arterna, men det blev blåmesen som lade beslag på holken. 1 april sågs två blåmesar "boa" in sig, 20 april fanns första ägget på plats och 4 maj ruvade blåmesen på 9 ägg. 14 maj var äggen kläckta, och jag kunde räkna till 8 ungar med stängda ögon och utan fjädrar. Under föräldrarnas ivriga matande växte de till sig, ögonen öppnades, och det växte ut fjädrar.

Sent på kvällen 22 maj, när vi tittade in i holken, uppförde sig ungarna väldigt konstigt. De var inte stilla i en sekund, for upp och ner som galna, likt personer i en gammal stumfilm, som spelas upp i fel hastighet. Föräldrarna syntes inte till. Nästa dag tittade vi inte i holken, men dagen därpå låg alla ungarna döda i boet. Vad hade hänt? Teorin om att det blivit för varmt i holken under den varma våren stämmer nog inte, eftersom holken sitter på en östervägg skuggad av träd. Troligen var det någon sorts ohyra som orsakade beteendet, men vi lär inte få reda på verklig orsak.

Bosse Nilsson

Alla får del av Naturskyddsföreningens arbete för en välbevarad natur och en bättre miljö. Genom att bli medlem försäkrar jag att Naturskyddsföreningen kan fortsätta arbetet för en bättre miljö.

Jag heter _____ Född år _____

Adress _____

Postadress _____

Telefon _____ - _____ e-post _____

Familjemedlemmarnas namn _____

- Jag vill bli fullbetalande medlem 295:-
- Ungd under 25 år + Fältbiologerna 195:-
- Vi vill att hela familjen skall vara med 365:-
- Naturskyddsföreningen skickar inbetalningskort och välkommenpaketet till ovanstående adress.

Jag vill delta i följande aktiviteter

Klimatfrågor – Handla miljövänligt – Bygga fågelholkar – Fågelstudier – Rädda Tornfalkar

Botanik – Planfrågor – Promenader – Miljö – Äta rätt – Fältbiologerna – Styrelsejobb

Smådjur i skogen – Rädda gammelskog – Natursnokarna. (Ringa in det du vill göra)

Scanna denna sida och skicka med e-post till: olle.holmstrand@telia.com,
så blir du medlem. Sänd inga pengar nu.

Avsändare:
Olov Holmstrand
Torphagebacken 11
443 38 LERUM

Svanar vid Aludden Bild: Dan Skarpsjö